

СТЕНОГРАМА

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань економічного розвитку на тему: "Розвиток, захист та підтримка малого і мікробізнесу"

25 березня 2026 року

Модератор заходу: координатор експертних груп Економічної експертної платформи Олег Гетман

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні, шановні... Щось не працює. Шановні колеги... Да, а у вас? А у вас? Раз, раз, ні, можна підкрутити, будь ласка.

Шановні колеги, починаємо наш захід, це слухання Комітету з питань економічного розвитку на тему: "Розвиток, захист та підтримка малого і мікробізнесу". Захід організований Комітетом Верховної Ради з питань економічного розвитку спільно з Українською Радою Бізнесу, спільно з СІРЕ.

Сьогодні з нами шановні народні депутати: пан Сергій Тарута – перший заступник голови Комітету з питань економічного розвитку, онлайн з нами Олексій Мовчан – заступник голови Комітету з питань економічного розвитку, пан Ігор Марчук – голова підкомітету з питань економічного розвитку, пані Ганна Лічман, також голова підкомітету Комітету з питань економічного розвитку, пані Анка Фельдгузен – Бізнес-омбудсмен України, і з нами онлайн пан Олександр Циборт – заступник Міністра економіки. Можливо, ще з нами пані Галина Янченко – член комітету, онлайн. Мовчан. Є? Я зазначив. Все, наче нікого не забув. Таке серйозне представництво у нас сьогодні. А також з нами близько 40 керівників провідних бізнес-асоціацій, які представляють малий та середній бізнес, які мають свої пропозиції, питання, найбільші пріоритети, які вони сьогодні зазначать. Тож просимо до вітального слова першого заступника голови комітету пан Сергій Тарута.

ТАРУТА С.О. Щиро вітаю всіх учасників цього дуже важливого заходу – комітетських слухань за участю представників малого і середнього бізнесу, тому що у нас було... малого і мікробізнесу, чомусь прийняли рішення, але середнього бізнесу – це теж дуже важливо. Я хочу подякувати всім небайдужим, хто прийшов, своїх колег, Анку, яка сьогодні не тільки представляє бізнес, а вона і любить Україну, вона розуміє Україну. Хто не знає, вона була одним із найкращих послів Німеччини в Україні і багато зробила для

того, щоб була максимальна підтримка німецького уряду Україні. І ми за це їй дуже вдячні і бажаємо, щоб на цій новій посаді, для неї це нова посада, бути амбасадором бізнесу, бізнесу малого, середнього і великого. І тому я всіх вітаю. Хочу сказати, що для нашого комітету це є дуже важлива подія. Я дякую саме колезі Ігорю Марчуку, який ініціював, який небайдужий до ситуації навколо середовища, бізнес-середовища для малого і середнього бізнесу. В своєму житті я представляв великий бізнес, спочатку на Азовсталі – це велике підприємство, а потім створив велику компанію Індустріальний союз Донбасу. Це була велика компанія, але я завжди розумів, що країна може спиратися в успішному розвитку тільки якщо буде велика доля ВВП від малого і середнього бізнесу. Є економічні моделі, які показують, що успішна країна може бути тільки за рахунок малого, середнього бізнесу. І тому завдання нашого комітету, завдання нашого парламенту зробити все, щоб ви максимально могли розвиватися. І хочу сказати це, з однієї сторони, складна ситуація, з іншої сторони, вона дуже проста, є чіткі алгоритми і розуміння як це зробити. Але поки, на жаль, немає політичної волі або, скажемо так, немає достатньо фахівців і на політичному і на управлінському рівні в державі, які, скажемо так, не розуміють цього і не роблять все для того, щоб це сталося. У свій час, ще в 2015 році, ми зробили дуже таку консолідовану робочу... я б сказав, це була у нас така тусовка дуже велика, де були всі представники великого, середнього, малого бізнесу. Ми об'єдналися, всі асоціації, які представляють бізнес, залучили до цього науковців, залучили найкращі університети це був, і Шевченко, і політехніка, і економічний університет, "Могилянка" і Національна академія наук, і ми багато якраз було напрацювань, зустрічей. У кінці кінців ми зробили дуже важливий документ на базі форсайта, який постійно тоді вівся Київською політехнікою, і ми зробили дуже важливий документ. Бачення наше це було, починали ми в 2015 році, а закінчили в 2017 році, от бачення України до 2030 року, де ми ставили за мету ВВП в 2030 році зробити 710 мільярдів доларів і як це зробити. Безумовно, головне завдання – це трансформація всіх інститутів і зміна взаємодії між суспільством, бізнесом і владою. І, безумовно, в цій доктрині закладено максимальний розвиток малого і середнього бізнесу.

А що для цього треба, щоб ви розвивалися? Безумовно, це треба, щоб було сприятливе бізнес-середовище, щоб і на нормативному, і на законодавчому рівні все було для того, щоб ви працювали прозоро. Я думаю, що кожний нормальний бізнес готовий працювати прозоро, і ми знаємо чому це не завжди є, щоб була правильна стимулююча податкова система, щоб була можливість не просити у банків, а щоб банки самі пропонували вам гроші для розвитку, щоб був високий рейтинг країни, тому що це рейтинг, який дозволяє тоді залучати гроші, капіталізувати – зовсім інша парадигма. І мені

хотілось би, щоб якраз сьогодні це був більше діалог не від нас до вас, а вас – до нас, точно ми готові максимально в нашому комітеті. У нас, хочу сказати, ми один з небагатьох комітетів у Верховній Раді, як би до неї не відносилися, де є критична більшість розумних людей, які боліють за Україну, які розуміють, що треба зробити. І тому це не формальна сьогодні зустріч, а це реально наше бажання разом зустрітися і вас залучити до законодавчого процесу.

Я хочу сказати, що в нас до цього була теж гарна зустріч практично два тижні тому назад з Американською торговою палатою, ми домовилися з ними працювати. З Європейською Бізнес Асоціацією у нас іще теж буде в нашому завданні зустрітися. Щоб бізнес знизу давав посил, що треба робити, як треба робити, щоб в суспільстві робили, скажемо так, запит, а політики завжди прислуховуються до соціальних і медійних запитів. І тому будьте небайдужі, будьте активні і точно у нас разом получится набагато більше, ніж порознь. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякуємо вам. Да, якраз щодо разом, Українська рада бізнесу об'єднала вже 130 бізнес-асоціацій, тож, по суті, всі українські бізнес-асоціації тут. АСС, ЕВА, так, вони окремо, вони окремо. Дякуємо, пане Сергію.

Пані Анка, бізнес-омбудсмен України. Вітальне слово, скажете нам кілька слів? Да, дякуємо.

ФЕЛЬДГУЗЕН А. Із задоволенням. Доброго дня всім, дякую за запрошення. Пане Сергію, дякую теж за дуже теплі слова.

Я дійсно змінила посаду, я вже не посол і навіть не посол бізнесу, тому що я зараз представляю таку інституцію, яка рівновіддалена між бізнесом і державою. Я думаю, що це треба знати. Ваші адвокати – це бізнес-асоціації, які тут є разом з нами. Ми намагаємося бути майданчиком захисту для бізнесу, де бізнес може подати дуже конкретні скарги, і ми з нашими юристами намагаємося ці конкретні скарги вирішувати разом з усіма стейкхолдерами, як кажуть англійською. Це може бути і податкова служба, і митна, і Верховна Рада, до речі, перш за все це уряд України.

Тобто ми вже працюємо 10 років в цій сфері і маємо дуже багато досвіду і дуже багато конкретних кейсів, і з цих кейсів ми теж робимо системні рекомендації, тому що наша друга функція – це, дійсно, бути дорадчим органом для Кабінету Міністрів України.

Ми, так нас заснували в 14-му році вже і ми з тих пір так і працюємо. Я 2 місяці тому приїхала, буду тут мінімум на 2 роки з вами. Буду дуже рада працювати з вами. Я

приїхала з однією з моїх заступниць, Юлією Андрусів. Вона вже більше ніж я працює на цій посаді. Тобто якщо у вас є дуже конкретні питання, пізніше вона теж може відповісти.

Я буду зараз слухати, і ми, дійсно, ми є вашим., як сказати, ми... we are there for you, я зараз не можу пам'ятати як це українською. Зверніться до нас, у нас є вебсайт, де ви можете подати ваші скарги, і я думаю, що ми маємо дуже такі стислі терміни, щоб вам допомогти швидко.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякуємо, пані Анка. Шановні представники бізнесу, звертайтеся, допомога буде.

І ще вітальне слово, пані Наталя Жугай – керівниця представництва СІРЕ в Україні давні партнери бізнесу, допомога бізнесу, це СІРЕ.

Наталка, будь ласка.

ЖУГАЙ Н. Доброго дня, шановні пані і панове, шановні гості, депутати, пані бізнес-омбудсман. Дуже приємно нам сьогодні бути тут. Я Наталія Жугай, Представляю СІРЕ. Ми американська організація і ми працюємо в Україні вже понад 20 років, і наш основний фокус, я тут долучусь до ваших слів, пане Тарута, що ми впевнені, що приватний сектор – це є запорука сильної економіки. А сильна економіка – це запорука демократії. І ми віримо в демократію. І тому ми докладаємо всіх зусиль, щоб підтримати український приватний сектор у процесі прийняття рішень, тому що ми вважаємо, що їхній голос важливий, особливо для країни, яка зараз у війні. І попри все Україна залишається демократією. Ми пишаємося тим, що ми партнери з українським приватним сектором. І ми вітаємо такі платформи для діалогу. І тому бажаю всім дійти консенсусу і плідно працювати надалі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякуємо, Наталія.

Переходимо до наших питань в порядку денному. Це близько 10 питань. Орієнтовно 5-7 хвилин представники бізнесу доповідають питання. Від 5 до 10 хвилин обговорення. Тож спробуємо вкластись в 2 години такими ударними темпами будемо рухатись.

Перше питання. Стан реалізації попередніх комітетських слухань. Ну, щоб не витратити багато часу, я скажу коротко. Переглянули ми разом з колегами з бізнес-асоціацій попередній протокол, які робили рік тому, комітетські слухання, і ситуація там

така двояка, скажімо так. Ті рішення, які б залежали від Мінфіну, від податкового комітету, майже нічого не реалізовано. Рішення, які залежали від Міністерства економіки, від вашого комітету, вони переважно реалізовані. Тож, да, ситуація важка. Тож важка ситуація. Дякуємо за страхування воєнних ризиків, яке було запущено з вашої допомоги, з Міністерства економіки. 7508 приватне партнерство. Дякуємо. Важливий і корисний проект, який зараз вже імплементований. Тож низка важливих рішень були реалізовані. Що стосується податкових, бачу, вони в порядку денному знову сьогодні ці податкові питання, можливо, в цей рік вдасться їх реалізувати.

Тож дякуємо за вашу роботу. Рухаємося. Пропоную, мабуть, почати зі спрощеної системи оподаткування, ключові ризики і там же ПДВ для ФОП. Таке зараз нагальне питання, яке важливе для малого, мікробізнесу. І пан Назарій Волянський, віцепрезидент Асоціації платників податків України, будь ласка.

ВОЛЯНСЬКИЙ Н. Дякую, пане Олеже. Доброго дня, шановні народні депутати. Ми з паном Олегом вже написали не одну статтю про ризики, які несе цей законопроект, ініціатива Міністерства фінансів щодо запровадження ПДВ для ФОП. Я озвучу тут позицію нашої бізнес-асоціації, яка майже об'єднує 4 тисячі членів, це все малі, середні підприємства, а також позицію 130 бізнес-асоціацій, як уже пан Олег мені підказав, які висловлюють занепокоєння і абсолютно проти того, що пропонує Мінфін.

Ми від Асоціації платників податків звернулися до правників, до юристів, до профільних юристів, які зараз розробляють спеціальний альтернативний законопроект. І в разі, коли Міністерство фінансів подасть вам у Раду на голосування свій, ми зареєструємо інший. Надіюсь, що після цього заходу хтось із вас виявить бажання це зробити. Поясню, що наш бізнес, опитаний в асоціації, це близько 4 тисячі компаній, пропонує.

Перш за все – це встановити ПДВ на рівні 10 мільйонів гривень. Тобто якщо річний оборот в компанії 10 мільйонів плюс, тоді компанія автоматично стає платником податків.

Друге, що ми просимо – це запровадити ПДВ тільки з моменту того, коли закінчиться воєнний стан, через рік після закінчення воєнного стану або з моменту вступу України до ЄС. Це ті ключові прохання нашого бізнесу, які ми просимо і пропонуємо в нашому альтернативному законопроекті.

Які ризики ще несе законопроект Мінфіну. Це перш за все суттєве ускладнене адміністрування. Ми мали зустріч з податковою, податкова не змогла обґрунтувати, як вони обчислювали роботу бухгалтерів. Вони там написали 30 чи 90 годин, тобто це зовсім... вони не змогли пояснити позицію, на чому вони базувались ці прорахунки, обрахунки. Додаткові витрати на бухгалтерський супровід як наслідок зниження гнучкості

малого бізнесу. Які ризики? Звичайно, це дроблення ФОП, те, що бореться БЕБ і інші структури. Ми побачимо дроблення ФОП у разі ухвалення цього законопроекту частина бізнесу піде в тінь, частина підприємців буде змушена припинити діяльність. Ми знаємо позицію пана Ігоря Марчука, я часто стежу за тим, що він пише в фейсбуці, і абсолютно погоджуюся з вами. Якщо ми зібралися тут, як пан Сергій сказав, для того, щоб озвучити проблеми бізнесу, це є величезна проблема. Ризики будуть просто непоправні, їх не можна буде виправити за 1 день.

Зараз часто-густо згадують європейський досвід, 85 тисяч євро, так, пропонується?

_____. Максимальна межа в Європі.

_____. *(Не чути)*

ВОЛЯНСЬКИЙ Н. 100 тисяч євро, так. Тобто часто-густо згадують європейські країни, які вже 85 тисяч євро запровадили, такий поріг. На жаль, ми ще не Польща, в нас триває війна, і ми дуже хотіли б, щоб бізнес ви захищали, захистили цей бізнес і допомогли йому масштабуватися. Тому що дехто говорить, що ось міжнародні компанії приходять. Ми знаємо, що є відповідне законодавство, яке... розроблено спеціальні стимули для тих, хто заходить в Україну. Але чому не придумати стимули і не зберегти той бізнес, який вже тут в Україні працює, масштабується і платить податки?

Інша проблема, на яку наші члени просили звернути увагу – це корупція в державних компаніях, на кшталт, ми бачили, Енергоатом, тобто це 50 мільярдів плюс, які можна там знайти, це тіньовий ринок тютюну, це контрабанда на кордоні. Мені здається, саме там можна шукати ці кошти, які Міністерство фінансів пропонує зняти з ФОП, так.

Тому ми як бізнес-асоціація пропонуємо вам перш за все – це відмовитися, просимо вас не голосувати за цей законопроект і почути наш альтернативний. Ми готові будемо вам його передати ,як тільки правники на днях закінчать. Ви знаєте про асоціацію лобістів, ми також з ними зараз в переговорах, домовляємося про те як ми комунікуватимемо цей закон. Перш за все оголосимо пресконференцію велику, передамо урочисто вам як лобісти і далі будемо надіятися на вашу підтримку.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Так, будь ласка, прокоментуйте.

ТАРУТА С.О. Я трошки відрефлексую. Як ви знаєте, що намагання, яке було в парламенті по підвищенню, цей проект закону, який Мінфін розробляв, він не пройшов. Він не пройшов і, скоріш за все, ще не скоро з'явиться. Безумовно, у країні є резерви і резервів набагато більше ніж намагання сьогодні, скажемо так, зробити проблему для малого і середнього бізнесу. Скажемо зараз за малий і дуже малий бізнес. Позиція наша, безумовно, що поки війна, ніяких, скажімо так, різких рухів у цьому плані роботи не треба.

Безумовно, наша мета – це європейська інтеграція. В рамках європейської інтеграції у нас є завдання імплементувати норми, які є в Європі. Але теж треба дивитися у різних країнах є різні підходи. Тому що, перше, що треба дати малому бізнесу, – це можливість не тільки, скажімо так, мати маленькі прибутки, а навпаки, я маю на увазі, податкові пільги, а дати можливість капіталізації і розвитку бізнесу. Це зовсім інша парадигма, це зовсім інша стратегія. І це якраз спільне завдання в тому числі і вашої асоціації разом з нами, зробити такі запобіжники, щоб сам бізнес був зацікавлений в тому, щоб виходити з малого вже в середній, платити податки. Але, щоб ці податки давали можливість тобі максимального розвитку. Тому що є бізнес це для забезпечення родини. Це одна історія. І тут максимально держава мусить зробити умови, щоб вони могли цей родинний бізнес, скажімо так, спокійно вести і передавати дітям. Є бізнес, який із малого хоче бути середнім, із середнього у великий і це означає, зовсім інша парадигма і тут якраз на рівні держави треба зробити ті умови при якому це буде там дуже швидко розвиватися. Це складне завдання. Але точно зараз я думаю, що мої колеги можуть сказати, я не бачу, щоб Мінфін продавив цю історію, яку вони вже в парламенті не змогли проголосувати навіть у першому читанні.

ВОЛЯНСЬКИЙ Н. Секунду. Да, дякуємо вам. Якраз уточнююче питання і хотів попросити Ігоря Марчука прокоментувати. На наступному тижні вам буде внесений новий *grade beautiful bill* від Кабінету Міністрів, де буде не лише ПДВ для ФОП, а там будуть дуже важливі і корисні цифрові платформи, які не поширюються, до речі, на OLX, бо OLX – це дошка оголошень, а воно поширюється саме на цифрові платформи. І український бізнес підтримує це регулювання, він вважає його корисним і важливим. І не лише Українська Рада Бізнесу, а європейська асоціація, Американська палата. Це якраз і хотів я пана Ігоря попросити прокоментувати.

Друге. Там буде закриття прогалини, через яку китайські посилки лізуть до України і вбивають українського виробника. Ви ж комітет, який підтримує українських виробників, не китайських. Тому про це ще буде доповідати пан Юра Пероганич. Це я

просто забіг кудись трохи вперед. Тож це буде комплексний законопроект, з якого хірургічним шляхом, мені здається, треба видалити ПДВ для ФОП і далі рухати цей важливий проект. Скажіть, які ваші наміри? Пан Ігор, я знаю, ви багато з цифровими платформами, тому хотів попросити вас прокоментувати і вас, пані Ганна, як ви буде налаштовані на beautiful bill.

МАРЧУК І. П. Працює, да? Чути? А ні, все добре, добре. Тут просто щось не запалився вогник. Дивіться, я свою публічну позицію завжди комунікую, і ви про це чуєте, не тільки читаєте. Дуже приємно, що слідкуєте. Це якраз тут консолідація наших зусиль є критично важлива.

Я прокоментую обов'язково, але перше хотів би вам подякувати, що я колись просив Бориса, об'єднуйтесь, щоб ваш голос, ваша позиція була чутна на всіх рівнях державної влади. Тому те, що ви робите і той стандарт об'єднання, те завзяття, з яким ви це робите, це надзвичайно корисно і необхідно, особливо для нас, для нас політиків, щоб ми мали можливість спертись на вашу думку і на вашу позицію. Адже не секрет, що по великому рахунку дуже-дуже багато за ці 30 років говорилося про мікро, малий бізнес, але тільки Леонід Данилович спромігся там в кінці 90-х, щось для цього мікромалого бізнесу зробити. Наше завдання, оці здобутки не втратити принаймні. Це перше.

Друге. Я хотів би вам сказати, Олеже. Теж дякую, тому що ви завжди так спонсоруєте нас отою важливою інформацією, яку ви структуруєте, щоб ми розуміли, де ж ті джерела альтернативних надходжень, і ця ваша діаграма, цей ваш постер з тваринами, знаєте, ну, дуже-дуже корисний інструмент. Тому що це не тільки слова, а це і цифрові аргументи проти яких важко спорити, якщо ти не маєш альтернативної так само глибоко обґрунтованої позиції.

Дивіться, щодо цих big beautiful bill, конечно, це катастрофа, я вам скажу щиро. І це, як на мій погляд, я виключно свою позицію озвучу, це нездорова практика законодавча. Чому? Тому що дійсно надважливі речі, це збереження спрощеної системи оподаткування, це безумовне зменшення безмитного ввезення там до 50 євро. Це можна було зробити трошечки іншим засобом. До речі, деякі країни, наші найближчі колеги вони замість зменшення порогу по вартості вводили просто там певний фіксований платіж за кожну посылку. І це був їх перший етап, а на другий етап все ж таки зменшили. Чому? Тому що це просто класична така лазейка, яку тайське виробництво, дійсно, і вони, до речі, про це дуже відкрито говорять, використовують для того, щоб просувати свої товари. Це друге.

Ну, і звісно, моє найулюбленіше, це цифрові платформи. Я вже декілька раз з трибуни говорив, що це величезний шмат економіки. Це один із найшвидше розвиваючих секторів і сегментів, які скоро вже дійде там до трильйона доларів worldwide – це платформна зайнятість, яка конче необхідна для того, щоб ми змогли детінізувати, легалізувати і через абсолютні показники сплати податків забезпечили надходження до бюджету набагато більше ніж ми це намагаємося забезпечувати, при чому недолуго намагаємося через важіль проценту. Це неправильно, це некорисно для економіки. Тому я, звісно, я не знаю ще як поки, ми спільно всі порадимося, що ми можемо зробити, щоб це пакетне голосування, розумієте, не пройшло. Я скажу дуже щиро. От його треба якось распакетити. Може, це саме той термін.

І дивіться, що ще важливо і в DAC7, і регуляції OECD. Дивіться, це один із небагатьох випадків, коли ми своїми законодавчими ініціативами не наздоганяємо цивілізований світ. Тобто ми зараз маємо всі шанси рухатись з ним в ногу. Тому наша позиція як би зрозуміла, Сергій Олексійович її теж озвучив. Ми будемо робити все для того, щоб в нашій країні культивувалася самозарядність, підприємницький талант, а не утриманство і залежність. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Пані Ганна, якщо можна, да, будь ласка, прокоментуйте теж і потім пан Олексій Мовчан, який з нами онлайн, теж виведіть, будь ласка, Олексія.

ЛІЧМАН Г.В. Дякую, колеги. Я просто додам, бо цей вектор, який рухає пан Марчук, я просто додам декілька своїх думок. Окрім того, що дійсно ми всі зацікавлені і вважаємо правильним, щоб підприємництво українське розвивалось, ми ще всі маємо як народні депутати шукати складні баланси. Ми ж розуміємо, що, як ви кажете, великий законопроект зайде, але ж ми розуміємо контекст, чому він заходить. Тому що в Україні серйозні фінансові негаразди зараз, що ми практично йдемо по фінансовій межі, ми йдемо по краю. І якщо не буде грошей в українському бюджеті, багато чого зламається і це ризики великі і для економіки України, для суспільства, для Збройних Сил. І тому ми не можемо сказати: ми не підтримуємо те, що вимагає МВФ, ми прекрасні на білому коні, будемо скакати далі. І що, і що буде? На нас лежить відповідальність, тому це не питання, що ми підтримуватимемо, питання, що ми можемо, які баланси, да, складні знайти, щоб зробити таким чином, щоб й українське підприємство існувало, і розвиток, на мій погляд, зараз ми не можемо говорити, хоча б щоб існувало і пройшло в якомусь більш-менш

складі такому, як є в ці складні часи. Бо в нас питання виживання, це перше наше питання – питання виживання всієї нашої держави. Це перше.

А по-друге, стосовно малого бізнесу. В нас також є складна дискусія стосовно подрібнення. І ми розуміємо, що подрібнення дуже викривлює конкурентне середовище. І коли ми маємо великий бізнес, який подрібнений на маленькі ФОП, які працюють під єдиною торговою маркою чи в єдиній системі, чи під єдиним керівництвом, ми розуміємо, що просто так люди звикли і будуть, і роблять зараз ще, і ми з вами всі прекрасно знаємо такі приклади, – просто роблять таким чином, щоб не сплачувати податки, ті самі податки, да, на які живе країна.

Чи це нормально? Ні. Чи це питання до народних депутатів? На мій погляд, це питання до фіскальних і правоохоронних органів, які працюють на цій же землі, користуються тими ж самими послугами і все це бачать. І коли кажуть, народні депутати, зробіть щось для детінізації, – а давайте ми зробимо те, що фактично можна зробити для детінізації спершу, а потім будемо придумувати інші різні закони. Це така думка. А стосовно оподаткування платформ. Дивіться, це знову пошук складного балансу, бо окрім підтримки українського виробника різного, да, який, дійсно, підтримує наш комітет, і це важливе завдання. Ми собі бачимо такі важливе завдання. Але ж є ще український покупець і звичайні люди, які користуються такими послугами і, які насправді, коли користуються, вони шукають можливість зекономити сімейний бюджет, купити щось дешевше і якісніше для своєї родини. І ми їм скажемо, от дивіться, а от ми вважаємо з сьогоднішнього дня, що ви маєте щось доплачувати за це. Також історія та, на яку депутат має відповісти, да, а чому так? Пошукайте в іншому місці ще ті гроші, а чому ви хочете з нашого з родинного бюджету взяти ці гроші у вигляді того чи іншого податку.

Тому, колеги, я закликаю нас, скажімо так, не приймати рішення згоряча і не обіцяти того, чого не може бути, а все ж таки намагатися знайти цей баланс. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, щиро дякуємо. Да, коментар. Будь ласка, представляйтесь.

ГОЛОДНИЦЬКИЙ Е. Едуард Голодницький. Наша асоціація займається євроінтеграцією. І тут важливо відмітити позицію пані Світлани Верби – заміністра фінансів, яку вона пропонувала нам ще, коли в грудні здається на нашій першій зустрічі, що вони не готові імплементувати ПДВ- директиву в її версії. Це спрощене адміністрування ПДВ просто за інвойсами згідно директиви 10 пунктів і будь-який папірець є ПДВ інвойсам. І от вона каже давайте податкові накладні і все це залишаємо, блокування залишаємо все для ФОП. І як воно буде працювати, їх позиція яка? Пам'ятаєш

Олеже, що давайте це все залишимо, коли ми вступимо в ЄС , можливо, в 2030-му, 2029 році, от як вони є, але поріг буде для маленьких ФОП відповідно, це нечесно. Давайте, якщо реформувати ПДВ, то імплементувати ПДВ-директиву, це потрібно і для Ukraine Facility, імплементувати так, як є, а там воно займає дуже мало часу. *(Нерозбірливо)* там декілька пунктів здається 5 пунктів ПДВ- звітності, і ти просто заповнюєш ПДВ-кредит, трансграничні поставки *(Нерозбірливо)* наприклад, тобто п'ять пунктів і все. Будь-який папірець, який містить 10, як у нас первинний документ, реквізитів, все, ніякого електронного адміністрування і так далі. Тому, якщо чесно, то Мінфін повинен внести нормальний законопроект, який згідно кодексу Податковому мати конкретний предмет реформування під євродирективи. Це буде чесно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Да, будь ласка.

ТАРУТА С.О. Мені треба уходити зараз на наступну нараду, я хотів би декілька коментів дати відносно перспективи цього проекту закону, який планує внести в Раду Мінфін. Я думаю, що у нього шанси такі ж, як і попередні. Ну не треба, я ще... моє дитинство було ще в Радянському Союзі і коли заходили в магазин, щоб щось купити гарне, туди давали іще в набір, в нагрузку негарного. І Мінфін намагається це зробити, і надурити суспільство, надурити нас, що ми це не розуміємо. Є деякі речі, які точно бізнес скаже "за" і в тому числі по посилках. Є посилки, де люди присилають, і тут дуже багато спекуляції, де люди присилають для того, щоб родині, а є де роблять бізнес. І дуже просто нормативно все зробити так, щоб сепарувати. І те, де бізнес, там, безумовно, обкладувати, обкладувати, а де люди допомагають один одному і родина посилає, це не обкладувати. Це дуже просто зробити, головне, щоб було розуміння і бажання.

Я хотів би сказати трошки про інше. Те, що ви суб'єктизувалися і сьогодні з нами зустрілися, це дуже гарно, тому що від цього залежить, наскільки буде ефективна законотворча діяльність в тому числі і нашого комітету. Тому я пропоную, зараз у нас комітети відкриті стали, щоб там, де ви бачите, в комітеті будуть розглядатися проекти законів, які касаються вас, малого, середнього бізнесу, щоб був представник від вас, може приходити і приймати участь в обговоренні. Тоді буде набагато краще у нас розуміння наскільки це для вас буде в плюс чи в мінус. Це одне. По-друге, бажання, щоб як можна більше ви об'єднували малого і середнього бізнесу. Хочу сказати, от є приклад відносно оборонної промисловості. Ви самі знаєте, що зараз дуже багато у нас бізнесу працює на оборону, і була проблема інституалізації, суб'єктивізації представництва. Кожен ходив,

великі компанії, малі компанії, але ходили і якимось намагалися довести позицію в Адміністрації Президента, в парламенті, в уряді, але не було суб'єктності. Була у нас асоціація (*Нерозбірливо*), яка представляє, в принципі, чотири виробники і вони люблять на цьому. І що ми зробили? Ми теж приймали участь в тому, щоб вони об'єдналися, і в рамках ФРУ організували якраз "ФРУ Дефенс" асоціацію, яка представляє бізнес від оборонної галузі. І за короткий час, буквально за чотири місяці уже більше 350 підприємств стали членами цієї асоціації. І зараз цю асоціацію чує Президент і вся адміністрація, чує парламент, чує уряд. І багато новацій по захисту, по стимулюванню, про інтеграцію як між собою, так і назовні зробила за короткий час ця асоціація "ФРУ Дефенс". І тому від вас іще дуже багато залежить, щоб ви не по одному, а щоб ви разом вели діалог, а ми як комітет точно будемо з вами в діалозі, точно ми за розумні рішення. У нас хоч і є дебати всередині... Ми розуміємо політичну доцільність, але ми також розуміємо, що багато чого можна вирішити з нашими міжнародними інститутами: і з МВФ, і з Світовим банком, і з EBRD. У мене велика практика була, де ми доводили: чому так, а не так. І вони, коли є аргументи, коли ми скажемо, дивіться, ми знаємо, де рівень великої корупції, то ми давайте, це ми зараз збалансуємо наш бюджет за рахунок цієї корупції, і ми це покажемо, як це ми робимо. І тоді не треба буде зараз залазити в карман малого і середнього бізнесу.

Тому завжди, якщо підійти з розумом і з бажанням, і з вашою підтримкою, ми можемо зробити багато. У нас була історія, це теж плюс для нашого комітету, де був запит політичний швидко виставити на продаж нашу спиртову галузь. Хочу сказати, був такий лобізм, ми знали, чий лобізм, на самому високому рівні, великі гравці хотіли убрати монополію держави на ліцензії. Але позиція нашого комітету була тоді чітка: ми залучили асоціацію, залучили якраз асоціацію виробників спиртових заводів, і ми прийняли той компромісний проект законів, який захистив цю галузь і держава отримала колосальні гроші від приватизації.

Тому давайте разом, іще раз про це кажу, і точно серед нашого комітету ви бачите тих, які готові захищати малий і середній бізнес. Дякую.

_____. Сергій Олексійович, 10 секунд. Посилки від людей до людей, вони не обкладаються, там буде до 45 євро від фізичної особи до фізичної особи. Вони не будуть обкладатися податком.

ТАРУТА С.О. Дивіться, тут це ж діалог, це треба Мінекономіки ще долучати до цього. А якщо є родичі і там щось тобі відправили, умовно, з Польщі до твоєї мами, а там

лекарства більше ніж на 100 євро чи на 200 євро, то треба розуміти, один раз це може бути поріг набагато більше. Але якщо це система і це можна сьогодні автоматично чітко розуміти, де бізнес, де не бізнес. Тому що малий бізнес страждає від схем, які уклоняються.

І в мене теж є, знаєш, коли ми ходимо в ресторан, ви ж ходите всі в ресторан, ви ходите в магазини. І коли ми бачимо, що в ресторані три ФОП, ти платиш, – це теж не дуже правильно. І тому магазини, коли оці великі моли, і ти дивишся, що там тисяча ФОП, це теж неправильно, але це треба органічно, щоб, скажемо так, коли щось будеш, спочатку треба збудувати, а потім зруйнувати. І тому... А ми спочатку руйнуємо, а потім, а давайте будемо будувати. Я за правильний діалог і за правильний підхід. Країна від цього точно не розбагатіє, і точно ми не вирішимо проблеми всі з бюджетом. Але, безумовно, наводити порядок в цьому потрібно. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякуємо вам.

Спільну позицію українського бізнесу об'єднаного щодо цього great bill, як тільки він з'явиться, надішлемо шановним народним депутатам. Але я так вже розумію з тих обговорень, що були, що бізнес буде підтримувати той шматок по цифрових платформах, буде підтримувати шматок по One Stop Shop, по посилках, оподаткуванню китайських маркетплейсів і буде просити вас внести альтернативний, мабуть, законопроект щодо цього розділу ПДВ для ФОП, відтермінувати його на рік вступу в ЄС.

Мені здається, це може влаштувати і МВФ. В них в меморандумі нема термінів? Нема термінів. Навіщо нам 27-й рік, незрозуміло. І 85 тисяч євро з року вступу в ЄС, мені здається, це зніме проблему на зараз, а років через 5 ми до неї можемо повернутися.

_____. *(Не чути)* Тут історія в чому? В тому, що під кожним цим рішенням запропонованим є певна економіка, і вони так бачать для того, щоб вийти на певні показники. Якщо ми скажемо: оце потім, оце зараз, а це ніколи, то я просто боюся, що ця економіка порушиться, і ми не зможемо це просунути. Тому ще раз, давайте поступово і просто щільно обговорювати, опрацьовувати кожне рішення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей. Да, тож, шановні представники бізнесу, спільну позицію вашу, як тільки буде bill, будь ласка, народним депутатам.

По цьому питанню тоді пропоную підводити вже ризику і давайте рухатися далі, бо питань, в принципі, багато. Давайте прискорюватись.

Пан Ростислав Коробка – віцепрезидент Торгово-промислової палати щодо інституційних реформ, я так розумію, що турбує бізнес. Так, будь ласка.

КОРОБКА Р.В. Добрий день всім. Звичайно, не можна не зачепити ці питання по ФОП, тому що ФОП – це не просто такі податки, це і адміністрування цих податків, і це реформування податкової. І те, що я хотів два слова сказати за податкову сьогодні, звичайно, ми всі розуміємо нагальність цієї проблеми. Хотів би підтримати колег, що багато ресурсів є там, де ми можемо акумулювати фінанси додаткові, це і таможня, і інші канали, де відбувається дуже багато прогалин. Тому вирішення збільшення через податки на ФОП, звичайно, не вирішить питання бюджету, але ми прекрасно розуміємо, що це не тільки політичне питання, а це питання дефіциту бюджету. І тут я думаю, що нашим народним депутатам буде дуже непросто, їх будуть просто ламати. І ми як бізнес розуміємо, що ми маємо захищати інтереси малого бізнесу, а з іншого боку, ми прекрасно розуміємо ту дірку в державному бюджеті і розуміємо, що 8,1 мільярда від МВФ, а потім 90 мільярдів від Європейського Союзу, на кону ці два питання, а не просто оподаткування. Тому тут, звичайно, ми можемо розумні речі говорити, доводити, захищати інтереси нашого малого і середнього бізнесу, але я думаю, що тут буде державницька позиція, ми маємо просто цю історію пережити зараз, ці півтора-два місяці.

І два слова буквально. Ми як Торгово-промислова палата України, звичайно, для нас захист малого та середнього бізнесу – це ключова базова історія і ми над цим багато працюємо. Із восьми членів, тисяч членів нашої палати приблизно 80 відсотків – це малий і середній бізнес. Тому хотілось би... все-таки ми з колегами, з партнерами по Українській Раді Бізнесу такий гарний маємо досвід щодо лобіювання і відстоювання інтересів бізнесу в рамках реформування і Бюро економічної безпеки, і інших органів, і в тому числі податкової. Звичайно, є певні позитивні зрушення в реформуванні податкової. Це нове керівництво, але воно виконує обов'язки керівництва, зараз ми нагально підтримуємо процес відкритого конкурсу на посаду Голови Державної податкової адміністрації, а особливо відкриті конкурси на обласні управління, там, де безпосередньо відбувається збір податків, робота з бізнесом, там дуже багато проблем. Я думаю, що ми не будемо це зараз озвучувати, але відкриті конкурси і саме головне – залучення наших міжнародних партнерів з підкріпленими бюджетами на зарплатні безпосереднім виконавцям.

Без цього от ми проводили останній раз, коли зустріч була з Бюро економічної безпеки і задавали питання, яка заробітна плата у детективів, у аналітиків, да. І це зарплати абсолютно невеликі. Якщо ми знову будемо говорити про реформування податкової і знову нам будуть розказувати, що податкова має сама зібрати і сама має

заробити, то ніякої реформи тут не буде. Тут потрібно чітко розуміти і прозоро розуміти скільки буде податковий інспектор заробляти, чи йому буде це вистачати на життя і, які плани будуть перед нам ставитися плани знов. Любий податковий інспектор приходиться дивитися на обіг по компанії і ставляться плани щодо виконання по збору податків. А потім вже йде розмова про донати на ЗСУ, так називаємі, і інші й інші розмови. Це нікуди не ділось і не дівається. А потім вже включаються правоохоронні органи, якщо ви там з кимось не домовились. Тут дуже така специфічна історія, і бізнес зараз знаєте, не податкова кружить вокруг бізнесу, а бізнес працює на податкову.

Ми маємо у своєму штаті тримати безліч бухгалтерів, які адмініструють ПДВ, податок на прибуток, податки з зарплати. Зараз добавилась ще робота з ТЦК, окремі фахівці мають бути. Це мільйони і мільйони витрат, які ложаться на собівартість послуг і продукції кожного бізнесу, кожного власника. Я б не хотів би емоційні речі говорити, але бізнес створюється для отримання прибутку, а не для обслуговування податкової. Ми маємо заробляти прибутки і з них чесно платити податки. А ви, будь ласка, працюйте на державу і робіть свою справу. А ми маємо заробляти гроші і збільшувати свої прибутки, і розвиватися. А коли в тебе бухгалтерія має постійно збільшуватися, і ти платиш величезні зарплати бухгалтерам, то бухгалтера – це агенти отримується податкової, то хай податкова їх і утримує. Це так іронічно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да.

КОРОБКА Р.В. Тому, дякую за надане слово. Я думаю, що ми будемо чітко слідкувати за цим процесом і будемо надалі це питання постійно піднімати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, щиро дякуємо, Ростиславе. У вас лежить 9243 законопроект – перезавантаження податкової, от повністю як БЕБ перезавантажували, як зараз митниця. Зверніть на нього увагу. Ні-ні, вашому. Але зверніть увагу. Якщо інший комітет не рухається, можливо ви можете.

МАРЧУК І. П. Дякую.

Дивіться, ну, два моменти. Ви знаєте моє відношення слова "перезавантаження". Це просто важко сприймає його. Тому що якщо в системі є помилка, то ви можете перезавантажувати її рівно 1 мільйон разів і ця система ідеальна не стане.

У нас, так сказати, помилка закладена в саму систему. У нас винна людина. У нас підприємець винен априорі. Це друге.

Третє. Дивіться, при всій повазі до ваших проблем, які ви щойно озвучили, але я рахую і я про це публічно скажу, що це найкраще керівництво податкової служби, яке я зустрічав за 7 років своєї політичної каденції. Тому, що там хто хоче перезавантажити, то головне не завантажити таке, яке відкине нас назад до часів "азаровщини", а я її теж проходив як бізнесмен.

І четвертий надважливий момент. Дивіться, ну, ми ж маємо якось жити в світі якихось реалій. Податкова виконує ті речі, які прописані в законодавстві або в інших нормативно-правових актах. І тут починати треба із загальної державної політики. Якщо ми оцю парадигму не зламаємо презумпція винуватості бізнесу, то будь-який, будь-який керівник податкової служби буде виконувати саме те, що прописано в законодавстві. Тоді дивися пункт перший. Хто генерує законодавство? Ну, думаю, всім зрозуміло.

І ще один момент. Мій округ. Зараз ми створили міжрегіональне навіть і міжмуніципальне співробітництво, де залучені два регіони, Хмельницька область, Чернівецька область. Залучені чотири громади. Ми тісно співпрацюємо через мене як депутата-мажоритарника з податковою службою. У нас любий кейс, який неадекватний, хтось приходить, каже: так, ти по плану должен нечесно заплатити, да, податок на прибуток, віддавай отаку, так сказати, суму і все буде добре. Дивіться, в кожному окрузі, в кожному куточку нашої країни є принаймні народний депутат, який відповідає за те, щоб в межах його юрисдикції була якась, так сказати, нормальна співпраця.

Тому працюйте зі своїми народними депутатами. Якщо будуть якісь критичні речі, хтось буде щось у вас, не дай господь, вимагати або ще щось буде нездорове, мої контакти ви знаєте, будь ласка, звертайтеся і ми цю історію будемо, так сказати, ескалувати на вищий рівень. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякуємо вам.

Пан Борис Емельдеш, президент Всеукраїнської професійної асоціації підприємців.
Да, будь ласка, Борисе.

ЕМЕЛЬДЕШ Б. Доброго дня! Я ще не тільки представляю Всеукраїнської професійної асоціації підприємців, я також є амбасадором Національної бізнес-коаліції малого та мікробізнесу, яка об'єднує 96 асоціацій малого та мікробізнесу. І саме тому я буду говорити про малий та мікробізнес зараз.

Дуже чудовий майданчик комітетські слухання. І я бачу за рівнем дискусії, що зараз ми говоримо не про проблеми, а саме про інституції, про такі важливі речі. Тому сьогодні бізнес дедалі відчуває дефіцит захисту. І йдеться не про формальні заяви, а про

реальну відсутність інституційного балансу, коли рішення безпосередньо впливають на умови ведення діяльності й ухвалюються без належного аналізу наслідків і без ефективного запобіжника.

Державна регуляторна служба в цій системі виконує дуже критично важливу роль, її функція... От в нас була нещодавно дискусія, був Zoom з міністром економіки, то деякі народні обранці розуміють, що це її функція типу гальмувати. Ні, її функція не гальмувати, а забезпечувати якість прийнятих рішень, перевіряти чи є там, наприклад, економічна логіка, чи прораховані витрати бізнесу, чи не створюється надмірний тиск на бізнес. І цифри це підтверджують, бо за 2025 рік Державна регуляторна служба, вона... на наш запит вони відповіли, що вони опрацювали 4,5 тисячі регуляторних актів, і законодавчих, і таких, і десь одна третина, вона отримала або відмову, або зауваження про те, що вони не відповідають базовим принципам регуляторної політики.

І це означає, що без такого фільтру економіка безсистемно отримувала би значно більше неякісних і потенційно шкідливих рішень. Саме тому ключовим кроком має бути інституційне посилення Державної регуляторної служби як незалежного органу регуляторного нагляду і бажано, щоб з чітко гарантованою незалежністю.

І не менш важливою є системна проблема з аналізом регуляторного впливу. На сьогодні цей інструмент застосовується вибірково, і ми згадуємо постійно Міністерство фінансів, і це прямо такий яскравий приклад того як це от нехтується, необхідність робити такі речі. І це от такий підхід, він нівелює ефективність цього інструменту. Логічним і необхідним рішенням є запровадження обов'язкової процедури проходження аналізу регуляторного впливу для всіх законопроектів без винятку і незалежно від суб'єкта, щоб це було незалежно від... який суб'єкт законодавчої ініціативи його подає. Тому що економічний ефект, він не залежить від того, хто саме подав той закон, чи уряд, чи народні депутати, якщо рішення впливає на бізнес, то воно має бути прораховано. Тобто крапка. Без цього, будь-які розмови про там якість державної політики вони будуть залишатися тільки як деклараціями.

Тому в мене таке прохання давайте на базі комітету, давайте... У нас бачите ми інших, от, наприклад, я інших таких, як кажуть, союзників я на бачу. Бачите, от ми саме комітетські слухання, ми хоча б перша ідея була проводити парламентські слухання. Але пам'ятаєте, да, цю розмову, у військовий час ми не можемо проводити парламентські слухання, тому ми почали робити комітетські. І ці слухання проходять на якому комітеті? От на вашому. Тому бачите, от звертаємося до вас.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Робочу групу, щоб що? Напрацювати рішення, як посилити державну регуляторну службу.

ЕМЕЛЬДЕШ Б. Так-так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І ...

ЕМЕЛЬДЕШ Б. Або зробити його незалежним.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Незалежним.

ЕМЕЛЬДЕШ Б. Так, щоб це був такий орган, який дійсно має незалежність від...

ЛІЧМАН Г.В. Ну це прекрасно, що бізнес хоче незалежний інтерес, але у нас є, наприклад, незалежний бізнес-омбудсман, наприклад.

Шановні колеги, я що хочу додати до цього, що насправді є багато вже напрацьованих законопроектів, які впроваджують дуже непогані реформи. Ми з колегами до початку нашої з вами наради-засідання спілкувалися, і я розповідала, що вже є законопроект 14030, над яким працював наш комітет багато часу, більше півтора року це точно, Ігор Петрович Марчук насправді зробив великий внесок в опрацювання цього документа. Це документ, який є підготовлений на виконання індикатора 8.2 плану України по Ukraine Facility і до якого прив'язані пристойні гроші для українського бюджету.

Що в цьому законопроекті? Це перехід до ризик-орієнтованого середовища підходу в сфері державного нагляду та контролю. Що там? Він цей законопроект уніфікує процедури проведення контрольних заходів, усуває неефективні на сьогодні та надмірні норми чинного законодавства, регулює баланс між обов'язками контролюючих органів та правами суб'єкта господарювання, вводить аудит діяльності суб'єктів господарювання як превентивний інструмент. Якщо вам цікаво, там ще багато гарних речей, подивіться на цей законопроект. Але стосовно того, про що йшлося. Окрім того, що це документ, який в цьому робить певну реформу державного нагляду і контролю, там, дійсно, поширені можливості ДРС, які насправді є реформою, великою реформою і дають можливості для підприємців-українців користуватися можливостями співпраці з ДРС. Там багато чого, Ігор Петрович зараз додасть, я йому частинку тексту залишаю. Це було нелегко, це була велика дискусія, це була боротьба за можливість вписати в цей... я зараз нагадаю, що це

Ukraine Facility і його погоджує Європейська комісія цей документ, але це було зроблено нашим комітетом і тому... Бачите, ви нам не казали, а ми вже зробили. Так що якось так. Ігор Петрович, вибачте. Колеги, дуже дякую, я просто маю, у мене на 17-у інший захід. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ігор Петрович вам сьогодні віддуватись за всіх.

_____. Пані Анка і з нами ще заступник міністра економіки на Zoom.

МАРЧУК І.П. Кстати, мегатолковий заступник. Я дуже радий, що Саша... Олександр Циборт. Дивіться, насправді Ганна Василівна, вона так дуже скромно сказала. Дивіться, по великому рахунку те, що ми зробили – це революція. Я абсолютно відповідально про це говорю зараз вам. Давайте декілька слів про пропозицію, яку сказав Борис. Дивіться, є рекомендація Європейської комісії, це називається "Закон про малий бізнес Європи" або "Спочатку думай про мале". Оце саме те, напевно, що ви хочете, щоб ми запровадили. І ми вже по суті цей процес розпочали. У мене хороший контакт з головою ДРС. Я йому надзвичайно вдячний за те, що не дивлячись на, ну, як би всю внутрішню політику, на те, що він спромігся надати негативний висновок на законопроект Мінфіну, ну, ребята, при всій повазі, це треба мати і мужність, і логіку, і патріотизм, і все разом в купі. Тому в якомусь вигляді, в якомусь вигляді ця концепція спочатку думай про мале, вона вже працює. Чи збираємось ми її посилювати? Навіть дуже збираємось. І зараз ми думаємо, яким чином зробити це такою вимогою, щоб ніхто дійсно не міг її обійти. До будь-якого законодавчого акта з нас вимагають там розрахунки, як це вплине на бюджет і так далі. І всі нормально це роблять. Але, чому згідно рекомендації тієї економічно-політичної структури, куди ми йдемо в Євросоюз, є чітка вимога, що спочатку думай про мале, має працювати. Бо це взагалі, так сказати, фундамент європейської економічної політики. Так ось, що ми зробили в цьому законопроекті? Вперше ми надали право громадській раді при уповноваженому органу контролю видавати рішення, які через одну ітерацію, увага, будуть обов'язковими для виконання органом нагляду і контролю. То є громадська рада, куди будете і ви залучені, своїм рішенням може заблокувати будь-яке рішення виконавчого органу влади. Зрозуміло, да?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер.

МАРЧУК І.П. Так що, бачите, ми отут як би трошечки попереду. Дай бог, щоб ми це проголосували. Але добре, що це Ukraine Facility. То єсть це те, що нам допоможе і дасть точку опори. Тому я дуже всім раджу ознайомтесь з цим законопроектом, це реально крута річ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні асоціації, ви проаналізуйте, бо я бачив позицію МЧМ, а ваших позицій по цьому законопроекту ще не бачили. Тож, да, будь ласка, включайтесь в підтримку, бо парламент дуже важкий. Дуже важкий. Потрібні всі ваші публічні зусилля.

Да, Борисе, завершуйте. Потім ви, будь ласка, а потім пан Олександр.

ЕМЕЛЬДЕШ Б. Перше. Think small first. Ми разом, за підтримки СІРЕ буде форум в цьому році, ми вас вже запрошуємо, НБК буде його робити, тому це так, ви нагадали, то я не міг про це не казати. А хотів, я не закінчив, я хотів казати трошки про ПДВ. Дуже чудово, що всі так негативно сприймають це якесь таке проштовхування Мінфіну цієї норми. Ми порахували, що, наприклад, пропонується поріг 4 мільйони. Якщо взяти адміністративне навантаження на бізнес, а це 20 тисяч гривень на рік, то якщо просто поділити на цей поріг, то здається, що це 3 відсотки тільки адміністрування з обороту. І так не може бути, це дуже шкідливо буде для економіки, для малого бізнесу це точно. Що? Що? Так-так, я ж кажу, 120, так-так, 120 тисяч гривень на рік. Тобто якщо ми поділимо, то ми отримаємо 3 відсотки. І це тільки адміністрування, ще ніхто не сплачував ні оренди, ні зарплати, нічого, тобто 3 відсотки тільки уходять.

Далі, ми давали пропозиції щодо... з вами, Ігор Петрович, також по власній справі, давали наші пропозиції до Міністерства економіки, ще поки що не отримали зворотній зв'язок на це. І там, в цьому переліку, є ще таке, що треба якось території, які включені до переліку можливих бойових дій, щоб вони якось... ця постанова, яка регулює державну програму "Власна справа", її якось підкоригувати, бо місто Одеса, одеський регіон, він також включений до переліку можливих бойових дій, вони не отримують ту підтримку, яку вони могли б отримувати майже такий статус. Уже рік це іде і поки що ніяких зрушень. Будь ласка, допоможіть, щоб це зрушилось з мертвої точки. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Борисе, дякуємо.

Будь ласка, вам слово.

ЕМЕЛЬДЕШ Б. Це все. Все добре.

_____ . В мене репліка до попередніх тез стосовно посилення спроможності ДРС. Ви сказали, що ви не бачите союзників. Іноді союзники зовсім поруч. Ми якраз в Раді бізнес-омбудсмена зараз вивчаємо, реалізуємо дослідження, в якому дивимось на те, як недоліки регуляторного процесу впливають на бізнес. І ми, нам відомі такі випадки, коли проекти нормативно-правових актів приймалися без попереднього погодження ДРС. Це, наприклад, Постанова Кабміну 168 стосовно стабілізації цін на лікарські засоби; або коли ДРС відмовила в погодженні нормативно-правового акта, але він все одно був прийнятий, як, наприклад, наказ Мінекономіки про вимоги до експертних організацій у сфері охорони праці.

І загалом ми бачимо дві такі проблеми. Одна – це законодавство, яке містить багато винятків, власне, які дозволяють не погоджувати законопроекти з ДРС. А інша проблема – це також якість самих висновків ДРС, так, стосовно АРВ – аналізу регуляторного впливу. Ми наразі ще не настільки розібрались саме в цьому аспекті, але ми підозрюємо, що це питання ресурсів. Це є орган, який має дуже багато різних повноважень і, очевидно, не завжди їм вистачає ресурсів і, можливо, також експертності для того, щоб давати якості висновки.

Тому ми над цим працюємо, готові кооперуватися з вами.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, щиро дякуємо вам.

Колеги, рухаємося далі. Пан Юрчак Олександр, керівник Українського кластерного альянсу.

ЮРЧАК О. Дякую вам. Я представляю Український кластерний альянс, це об'єднання кластерів України. Кластери, – Ігор Петрович, колись з вами цю тему, пам'ятаєте, обговорювали, – в Європі це такий потужний інструмент для підвищення конкурентоспроможності МСП-кластери займаються ланцюгами, інноваціями, інтернаціоналізацією, експортом. Вони дуже потужний інструмент для подвійного цифрового зеленого переходу і так далі. Я думаю, що більшість знайомі з цим.

В УКА (Українському Кластерному Альянсі) зараз більше, я вже сказав, 40 кластерів, це десь більше 3 тисяч малих, середніх підприємств, і питання, яке нас турбує, ми багато працюємо над професійними стандартами кластерного менеджменту, але питання, яке нас турбує, це відсутність нормативно-правової бази в країні. За допомогою донорів ми зараз розвиваємо проєкт в 6 регіонах країни, де створюються регіональні кластерні політики, це проєкт UCORD, і 3 регіони вже прийняли регіональні кластерні програми, ще 3 приймають.

Але у нас дуже туго просувається це питання з Мінекономіки. Я не знаю чи нас пан Олександр чує, заступник міністра, відповідав за це Андрій Телюпа, зараз він змінився. Але це питання ми ставимо перед Мінекономіки з 20-го року, оскільки в нас тоді вийшов перший проєкт програми кластерного розвитку національного рівня. І з 20-го року по сьогодні практично на національному рівні нуль результатів.

Тому просимо сприяння Комітету економічного розвитку, можливо, Ігор Петрович, повернутися до цієї дискусії, яку мали з вами 3 роки тому, щоб якось консолідувати зусилля, можливо, з Мінекономіки. Але, дійсно, нам потрібно закрити цю лауну, цей гар, тому що це питання, власне, і на контролі Європейської комісії. Всі на нас дивляться, тому що в Європі всюди кластери підтримуються на рівні державних політик, стратегій, державного регулювання, тому що це один з самих потужних інструментів.

Я не знаю, присутні в аудиторії всі, всі чули про ІТ кластери, але, наприклад, IRON кластер – це оборонний сектор, який, знову ж таки це скоріше виключення з правил, аніж правило, що його підтримала дуже Львівська міська рада, і вони-таки знайшли засоби, інструменти, яким чином інвестувати в оборонний сектор, і включили інструмент кластеризації.

То питання, чому інші регіони так не можуть робити, щоб, дійсно, на рівні міст, на рівні регіональних політик, і цей процес, ще раз, потихеньку рухається, але без центрального уряду, без нормативно-правової бази в країні всі регіони питають, а на що ми граємося, тому що рамки законодавчої немає і з цим щось треба робити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, дякую, будь ласка.

_____. Да, дійсно, я пам'ятаю нашу зустріч. І, якщо ви пам'ятаєте, я вам сказав, що ми трошечки інший, поки на той час були так сказати, вибирали вектор. Ми створювали реальні інвестиційні інструменти це і індустріальні парки, які зараз он Дмитро Давидович веде, прекрасно працюють, мої значні інвестиції теж набирають рух. Це для того, щоб ви мали певний портфель стимулів, навколо яких кластери можуть структуруватися в органічний засіб. Да, це перше. Але те, що дійсно ми маємо мати політику, тому що це одна із частин європейської політики, на якому заснована і регіональна політика, зокрема. Дивіться, давайте я вам пообіцяю хоча не знаю куди це вкласти, але давайте ми от буде сьогодні на зв'язку Олександр Циборт, да, ми з ним там у найближчих 10 днів, тому що буду мати відрядження по Україні, ми з ним це питання проговоримо, думаю далі проговоримо з міністром економіки і спробуємо щось, якщо у

вас є напрацювання, а у вас є ці напрацювання за стільки років, от давайте спробуємо щось так сказати змодельовати.

Коли там у нас наступна зустріч планується, щоб ми вже могли про щось сказати?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Гарне питання, коли ви сплануєте тоді воно і ...

_____. Ми десь... Дивіться нам краще, коли ви є ініціаторами, а ми підхоплюємо, да. От так, напевно, що правильно. Тому дивіться, окей

_____. Правильно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте спробуємо. І було б добре, щоб це потрапило в протокол комітетських слухань, да, це питання. Зараз ведеться протокол, то...

_____. Давайте...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер. Потім ви рішенням це затвердите. Дякуємо вам, пане Олександр. Рухаємося далі. Так кешбек на українське. Дискримінаційні положення програми МСБ пан Олександр Спасіченко Асоціація "М'ясної галузі".

СПАСІЧЕНКО О. Вітаю колеги! Ну, ця тема вже неодноразово у нас піднімалася. Але немає не тільки вирішення, а, навпаки, здається цих кешбеків стає все більше і більше. Але давайте називати речі своїми іменами. По суті ми кажемо – це називається як підтримка економіки, так, але фактично це є планова економіка, це є неринкові принципи, це є ситуація, коли держава вирішує, які товари будуть купувати, через які мережі будуть купувати, хто може отримувати доступ, хто не може і так далі. І ладно як би це, дійсно, мало якийсь ефект позитивний. Але піднімалася вже статистика, де саме Мінекономіки показало, що вплив на ВВП там буквально якась тисячна долю відсотку, тобто немає цього позитивного ефекту. Натомість, якщо немає ефекту, окей. Але ми вважаємо, що ефект є і він є негативний, тому що сама ситуація, сама ця конструкція, вона є дискримінаційною. Там далі буде одне з наступних питань якраз про європейські практики проти дискримінації, але тут ми фактично українську практику маємо, коли фактично дуже велика група підприємців прямим текстом виключена, тобто написано, що брати участь в програмі не можуть ті особи, які перебувають на спрощеній системі оподаткування. Питання чому? Тобто їхня продукція, вона якась інша, вона якась не така,

тобто вона не підтримує економіку України чи... Тобто тут пояснень якихось важко знайти і фактично у нас виходить, що є дисбаланс, тобто скільки ми витратили ВВП через те, що створилася така нерівномірна конкуренція, важко це порахувати, бо хтось отримує кешбек, а хтось втрачає долю ринку свою. Тобто як це порахувати ВВП. Скоріш за все це буде в мінус і цей мінус буде більшим ніж оці 0,001 відсоток, який зафіксувало Мінекономіки. Але це не єдина проблема, тобто це головна проблема насправді. Тобто якщо вже робити цю практику, то хай вона буде доступна всім. Тобто або ми її скасовуємо взагалі, або робимо доступною всім. А у нас якесь половинчате рішення, коли комусь доступне, комусь ні.

Друге – бар'єр для входу. Тобто якщо програма була б автоматичною, якось працювала, окей. Але у нас фактично, що написано. У нас написано, що компанії, юрособи добровільно з власної ініціативи приєднуються. Але що значить добровільно з власної ініціативи? Добровільно це я можу вибрати каву попити чи чай попити. А тут, якщо мій конкурент приєднався, а я ні, то це вже недобровільно, це фактично примус, я маю приєднатися, щоб конкурувати зі своїм, власне, з іншими бізнесами. Далі це все часто подається також під певним, ну як, багато в нас тут питань, ми вже чіпали, коли той же МВФ і так далі, тобто є проблема, що Україна має скорочувати витрати, збільшувати доходи. Коли ми кажемо – збільшувати доходи, знов-таки ми до тих же ФОП ідемо, треба або скасувати, або ще щось.

Давайте будемо з іншої сторони – зменшення витрат. Адміністрування оцієї всієї конструкції національного кешбеку, скільки воно коштує державі? Ось я подивився перед сьогоднішнім засіданням, скільки у нас взагалі позицій. У нас по товарних позиціях 46 тисяч товарів, по лікарських – 14 тисяч товарів і по книжкових – 38 тисяч товарів. І ці списки, ці величезні ексельки, їх же хтось адмініструє, хтось це приймає, хтось це постійно... Ну, це очевидно, що це витрати. Виходить, що ми будуємо таку здорову конструкцію, яка не тільки не допомагає нашій економіці, а яка ще й вимагає ресурсів бюджетних.

І остання позиція така ще, інший такий стратегічний погляд. Зараз наша асоціація є паралельно, ось буквально зараз відбувається візит, коли Держпродспоживслужба і представники бізнесу поїхали в Азію буквально відкривати наші ринки. Тобто це Філіппіни, це В'єтнам, це Сінгапур. Наша делегація поїхала і ведеться дискусія про те: давайте пускайте наш товар український на ринок, і з нами там слугують, з нами там ведуть розмову. Але коли ми бачимо програму "Національний кешбек", ми бачимо, що фактично це один із інструментів імпортозаміщення. І наші колеги з інших країн питають: ви хочете вийти на наш ринок, але в себе ви робите неконкурентні заходи, які фактично

обмежують ринок імпорту. І це не просто наша здогадка, це так і написано ось на сайті, що: де частка імпорту перевищує 35 відсотків, ставка кешбеку 15 відсотків, де там доля українських... велика, там 5 відсотків. І це дуже схоже, пам'ятаєте минулорічні економічні новації Дональда Трампа, коли він теж брав ці таблички, де, яка країна з ними має позитивний торговий баланс, а де негативний, і відповідно вирішував, кому яке мито дати. Дуже схожа історія.

І тому ця проблема може мати не лише український для нас вираз, а й зовнішній, коли наші партнери будуть закривати наші ринки, як би симетрично до того, як ми в даному випадку не прямо, але опосередковано впливаємо на обмеження доступу імпортованих товарів на український ринок. Тому ми за ринкову економіку, ми за максимально рівні можливості для всіх. І тому, якщо ми можемо якось на це вплинути, в даному випадку позиція бізнесу така.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Шановні народні депутати, да, будь ласка, вам слово. Чи можемо ми скасувати цей кешбек?

МАРЧУК І.П. Дивіться, я не фанат кешбеку, я вам зразу говорю. Але одна раціональна річ, я просто хочу, щоб ви про це почули. Дивіться, насправді в цього кешбеку є місія, скажемо так, суто економічна, фінансова, а є іміджева. Дивіться, от ще важливо було за рахунок цього інструменту привернути увагу українців до українських товарів і простимулювати їх. Тому що, коли заводиться якийсь девайс з Китаю, ми працюємо на китайську економіку. Якщо щось стимулюється щодо придбання в Україні, яке вироблено в Україні, зрозуміло, це розвиток української економіки.

Далі. Чи я фанат обмежень. Знаєте, от я нещодавно закінчив читати книжку Людвіга Ергарда, це батька німецького "економічного дива". Там ордолібералізм, соціальна ринкова економіка, де от він був, до речі, противником будь-яких обмежень торговельних. То єсть він наголошував на вільній конкуренції. Але тут треба враховувати, що ми зараз знаходимося в стані війни. Кожна копійка, яка... Скажемо так, будь-який товар, який вироблений в Україні, будь-яка копійка, яка залишилася в Україні, має для нас подвійну ціну. Чи треба працювати з умовами кешбеку? От те, що я не знав, оскільки я не фанат, як я сказав. Я не знав, що там є дискримінація мікро-, малого бізнесу. Окей. От з цим я спробую попрацювати. Але ще раз, не сприймайте, будь ласка, однозначно. Тут було дуже важливо і через програму "Зроблено в Україні", до речі, привернути увагу саме до українського виробника, до вас.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ігорю, щиро дякуємо. Буде класно, якщо розповсюдити на спрощену систему такий хоча б як великий перший крок. Але з іншого боку, а не мав би Кабінет Міністрів давати суспільству звітність: споживали українських товарів 50 відсотків, завдяки кешбеку українських товарів в цьому році спожили 60 відсотків. Але ж цього немає, немає звітності. То є відчуття, що люди, які і так купували українські, з радістю купують з 10-а відсотками, а люди, які купували іноземні, і далі купують іноземне. І ми за рахунок нас, платників податків, датуємо тих, хто... Дякуємо. Може, запит до Кабміну, щоб дали результати програми за підсумками комітетських слухань. Супер. Супер.

Пан Олександр Балдинюк, президент Укркондпром.

БАЛДИНЮК О.В. Дякую, шановні колеги. Це не є думка бізнесу, всього бізнесу, тому що ми так не вважаємо. Ми об'єднуємо українських кондитерів, харчові концентрати, каву і крохмалопатоку. От в нас інша позиція. Ми вважаємо, це дуже корисний інструмент і це не є жодним торговельним обмеженням насправді, жодного немає абсолютно. Ми працюємо в умовах війни, відпрацювали зиму на дизелі, у нас купа різних проблем, які здорожчують, підвищують собівартість нашої продукції. У нас зараз заход, зайшло кондитерки в Україну на пів мільярда доларів США. Ми в бюджетних товарах уже, ми експортуємо... ми експортували на мільярд, як це не дивно, але ми десь виходимо в преміальні групи там, а вони заходять сюди уже в бюджетний... да, середній масмарт. І це не дуже добре насправді, тому що польський виробник, він не конкурує з нами на тих же умовах і не виробляє на тих же умовах. І тому ви, пане Ігорю, дуже правильно сказали про те, що це має не лише вимір якось заохотити і здешевити нашу продукцію, бо немає ... *(Не чути)* насправді.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олександр, так ви що проти, щоб на малий, мікробізнес поширився кешбек? Пропозиція пана Ігоря була поширити, дискримінацію прибрати.

БАЛДИНЮК О.В. Да, але це правильно треба оцінювати, тому що ця ініціатива, вона не була шкідливою. Шкідливим було тільки те, яким чином вона не врахувала саме позицію малого і мікробізнесу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Саме так.

БАЛДИНЮК О.В. Тут ми підтримуємо повністю. Це можна поширити, навпаки, це збільшить власне залучення бізнесу до ... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер. Все, дякуємо вам, колеги, будемо пришвидшуватись. Рухаємось далі. По цьому питанню я тоді пишу, що запит на КМУ спробувати, і ви спробуєте тоді ССО додати. Супер.

Так, пані Ірина Огороднікова, Асоціація податкових консультантів, щодо проблеми бізнесу, великої проблеми, яка, до речі, вийшла в топ-5 за запитами Пульс про надмірні штрафи, помилки, РРО, фіскальні ефекти. Ірина, а, ви тут. У вас слайд є, да?

ОГОРОДНІКОВА І. Дякую.

Ні, я без слайду, я сугубо так...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей. Все, добре, добре. Да, будь ласка.

ОГОРОДНІКОВА І. ...цифри назву. Загалом це проблема, я конкретно хочу поговорити про фіскалізацію тих операцій, які здійснюються через платіжні системи. Просто у нас через те, що законодавство, як це зазвичай буває, прописано за старими якимись правилами ринку, розраховано на те, що ринок або через банк, або через готівку працює і мають фіскалізуватися, наприклад, готівкові операції. Але ж податкова неодноразово і в своїх роз'ясненнях, індивідуальних податкових консультаціях прирівнювала і чітко проговорила про те, що вони, ті операції, які здійснюються за допомогою застосування таких сервісів відомих, як EasyPay, LiqPay і так далі, вважають розрахунковими готівковими.

Звісно, якщо влізати в аналіз судової практики, цих кілометрових позицій Верховного Суду, то ми як практикуючі юристи можемо виявити проблему, зрозуміти і надати рекомендації бізнесу. Але якщо взяти, наприклад, малий і середній, ті, що там працюють на ринку, наприклад, їм важко зрозуміти логіку, а точніше, алогічність норми про те, що мені здійснюють зарахування, коли мені здійснюють зарахування через, наприклад, NovaPay, то я в суді виграю і буду прав, і суд мене підтримає. А коли зі мною розраховуються по EasyPay, нібито для мене як суб'єкта господарювання це щось однакове, але якщо залізи в трактування норм і знайти, де ж та підзаконна нормативно-правова норма говорить про те, що має бути ліцензована ця установа, що здійснюють от обслуговують цю платіжну систему, то, дійсно, можна практикуючому юристу зрозуміти, що, дійсно, використання там NovaPay дає підстави, якщо піти в суд, то відстояти цю

операцію, як така, що не підлягає фіскалізації, а ось сам EasyPay там і попри те, що там чітко йде перерахування на IBAN. Да. Тобто є чіткій слід і просто внаслідок того, що норма Закону 265 вона трохи не враховує ринкові реалії, яка дає поняття розрахункової операції, і плюс там позиції податкової численні в індивідуальних податкових консультаціях, узагальнюючих податкових консультаціях. Загалом ось малюють нам картину. І до чого це призвело до цифр, що, наприклад, за 2025 рік там загалом 90 відсотків роздрібних операцій здійснюється в безготівковій формі. І за той же 2025 рік 30 тисяч було фактичних перевірок і досить велику частину цих перевірок займало саме питання оцих от операцій, що здійснюються за допомогою платіжних систем. І, зокрема, це призвело до тих цифр, про які сказав Олег – про те, що це топ-5 проблем на Пульсі. Тобто на це потрібно звернути увагу, тому що і ще ж ми повинні врахувати, що з 1-го здається вересня 2025 року вже штрафи всі оці 100 відсотків і 150 відсотків за повторність застосовується в повній мірі. Нібито у нас якби війни немає. Війна війною, а штраф за розкладом. Да, тому просимо звернути на це увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Можливо, якусь робочу групу, Ігорю, і розібратися з цим питанням.

МАРЧУК І.П. Дивіться я би запропонував, тому що якби не хочеться всі там сфери якби не перетягувати до нашого економічного комітету.

Дивіться я думаю, Данилу Олександровичу ми от скеруємо протокол, де от визначимо це, тому що це його юрисдикція, да, Ми свою позицію скажемо, я теж з вами абсолютно погоджуюсь. Це просто алогічно – рахувати те, що прозоро можна відслідкувати за, м'яко кажучи, за допомогою сучасних засобів, прирівнювати це до cash payment, це странно. Тому давайте ми коли протокол зробимо, ми потім можемо від себе скерувати на податковий комітет, і там звернемо увагу, або ви скеруйте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер. Дякую. Ваш протокол – буде чудово. Да, будь ласка.

_____. Короткий коментар. Ми давно вже з цим питанням працюємо, до нас зверталися зі скаргами компанії, підприємці, ми збирали всілякі в різних конфігураціях круглі столи, наради, зустрічі, робочі групи з усіма можливими стейкхолдерами, власне, з держорганами.

На жаль, нам не вдалося допомогти їм напрацювати якесь рішення, яке би працювало, чи змінити позицію, власне, фіскального блоку, це Мінфіну і ДПС. Зараз

останній наш крок – це те, що ми зробили, ми надали висновок *amicus curiae*, тобто умовно "друзів суду", Верховному Суду, оскільки він зараз розглядає дві справи, в яких ці питання вирішуються. І, можливо, нам вдасться таким чином врегулювати це питання.

Але як тільки будуть якісь робочі групи на базі комітету чи з ініціативи комітету, ми готові приєднувалися, в нас є досить глибока експертиза в цих питаннях.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер. Дякуємо.

Питання можна було б взяти трохи ширше, всі штрафи, які... помилки, які не призводять до фіскальних втрат, по них штрафи мають бути якось обмежені, там 3400 гривень, будь ласка, але не мільйони. Нема фіскальних втрат, да, навіщо? Помилки в деклараціях, кому не там поставили чи ще щось. Можна його розширити якось. Ми тоді, коли побачимо ваш протокол, ми там запропонуємо. Дякуємо.

Колеги, небагато залишилося, 3 питаннячка. Рухаємося далі. Недоброчесні торгові практики, Євродиректива 2019/633. Пан Олександр Балдинюк – Президентрезидент Укркондпром. І у вас співдоповідач ще. Да, будь ласка.

БАЛДИНЮК О.В. Дякую, пане Олеже.

Шановні колеги, ми неодноразово цю тему вже з вами обговорювали. Власне, є Директива 633 Європейського Союзу. Вона врегулює дуже складне питання: шляхом заборони нечесних торгових практик або обмеження застосування торгових практик, які знаходяться в "сірій" зоні. Це фактично одна з небагатьох директив Європейського Союзу, яка регламентує діяльність між... на рівні В2В, що є унікальним, мабуть, для Європейського Союзу, оскільки, як правило, це або держава – бізнес, або бізнес – споживач, так, регулюється. А тут В2В, це щось унікальне для ЄС.

Історія цього питання достатньо довга, десь, мабуть, років уже сорок. І різні європейські країни намагаються це питання врегулювати між, власне, якимось чином врівноважити або захистити одну зі сторін, коли, власне, ринок чистої конкуренції стикається з олігопольним ринком, або монопольним ринком, або коли, власне, контактують великі закупівельники і значно менший продавець. І ця директива стала наслідком достатньо довгих досліджень, достатньо запеклої дискусії в ЄС, і ЄС завжди обережно підходить до подібних ініціатив. І нарешті вони прийняли цю директиву в 19-му році.

І вже в минулому році вийшло незалежне дослідження, яке було замовлено Європейською комісією для того, щоб оцінити, яким чином спрацювала ця директива. Було встановлено, що навіть за такий короткий час, а короткий він тому, що інші країни

мали імплементувати цю директиву в своє законодавство, то фактично ми маємо 3-4 її запровадження. Але вже на цьому етапі ЕКА констатувало, що вдалося достатньо зменшити застосування подібних практик і це вплинуло позитивно на економіки країн Європейського Союзу. Це дуже важливий висновок, оскільки в нас є сили, які любіють фактично профанацію цієї директиви в Україні, імплементування цієї директиви в Україні. І вони посилаються на те, що ніби така директива, яка бореться з нечесними практиками, вона нібито створить непрозору ситуацію в Україні, зростуть ціни нібито. Хоча навпаки вона направлена на те, щоб знівелювати чисті економічні збитки, які утворюються внаслідок застосування нечесних торгівельних практик.

У нас, власне, ця директива стоїть як обов'язкова директива для євроінтеграції. Комітет, ваш комітет проголосував за комітетський законопроект 6068 з літерою "д". Власне, наскільки я пам'ятаю, там це було здається, без тих, хто утримався, фактично майже одноголосно. Але на цьому, на жаль, ситуація зупинилася. Ми бачимо з одного боку не дуже активну позицію уряду, і вона зрозуміла для нас, тому що достатньо сильні лобісти цього питання, які буквально працюють на самому верху і стримують цей процес. Тому якось уряд займає тут пасивну позицію. Але є законопроект, він, звичайно, неідеальний, там є певні нюанси, вони пов'язані, мабуть, із сферою застосуванням. Але ми просимо вас все-таки рухати це питання далі. Зараз не зовсім зрозуміло, хто саме має іти на Погоджувальну раду і пробивати внесення цього законопроекту в сесійний зал. Але треба сказати, що, ну, якщо ви попитаете будь-яке харчове виробництво в Україні, от будь-якого харчовика, велике, середнє, ну, не знаю, може там дрібний бізнес, вони просто не стикаються з цим питанням, там просто на базарах продають, то вони вам десь перші три ці проблеми назвуть саме от відносини, які мають оцим законопроектом врегулюватися. Спитайте, вони вам точно скажуть. Тобто фактично величезна армія харчовиків за цим всім уважно стежать. А уряд, власне, і парламент поки що не займають активної позиції.

Тому ми просимо вас внести в протокол слухань. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Да, пан Ігор, що скажете? У вас замість голови комітету, зараз хто ходить на Погоджувальну раду?

МАРЧУК І.П. Виключно в рамках своєї компетенції. Ну, ходять люди, звісно, які просувають необхідні законодавчі ініціативи. Думаю, це не головне, хто ходє, а головне, який результат.

Дивіться, але тут мова іде, це просто не дуже моя сфера, але тут мова іде про переважно затримку з платежами. Чи оце рахується, чи ні?

БАЛДИНЮК О.В. Не лише. Там багато практик, вони визначені. Просто деякі послуги, які надаються там в процесі відносин, ну, наприклад, між постачальниками і мережею. Хоча це не обмежується лише постачальником і мережею, тому що це врегулює відносини між будь-яким маленьким дрібним продавцем і великим закупівельником. Тобто, наприклад, корпорації харчові вони так само мають дотримуватися у цих відносинах з фермерами на всіх ланцюгах. Розумієте?

МАРЧУК І.П. А що, який приклад окрім так сказати, скажімо, довгих строків платежів лише можете привести. Ну з вас мережі знімають там якісь маркетингові, там теж страшенні побори, ну, це ж про це, да. Значить, я ...*(Не чути)*

ФРАНЦУЗ О. Можна я – представник тих, хто страшенні побори бере, да, в лапках...

Асоціація ритейлерів України, Олексій Француз. Так, дивіться давня історія, давно йде, зрозуміла. Наскільки я знаю даний законопроект і в принципі історія з імплементацією цієї директиви на розгляді у нашого Віце-прем'єра з питань євроінтеграції Тараса Качки, чекаємо висновок, і все зрозуміло абсолютно історія.

Важливо зрозуміти також інше, всі європейські країни імплементували не в умовах війни. Це перше.

Друге. Всі країни імплементували по-різному, хтось більш жорсткий варіант, хтось більш складний, точніше простий. Мається на увазі та ж сама Бельгія, як приклад або там Італія зі своїми підходами, Голландія і будь-яка країна свої інтереси також зрозуміла. І в тому числі потрібно зрозуміти як це вплине на споживача. Тому що будь-які обмеження – це буде або там певні умови будуть у будь-якому випадку впливати чи то на ціноутворення кінцеве, чи то там на певний порядок цифр.

Тому дивіться це давня історія. Насправді давайте об'єктивно уже декілька останніх років якихось у нас конфліктів постійних у нас немає. Це факт. Розрахунки відбуваються, всі інші історії це точкові, але на те є ринок, коли іноді там якісь бувають технічні моменти або ж там неузгодженості в договорах. Але це точкові історії, системної проблеми немає, коли системна проблема була на початку повномасштабного вторгнення були постійні зустрічі регулярні і всі пояснювали, розповідали, да, якісь були проблеми.

Але це все було закрито, прикрито давним-давно. Точкові історії, ну в ринку трапляються. Дякую.

БАЛДИНЮК О.В. Це неправда. ...*(Не чути)* Чому це неправда?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте 30 секунд, Олександр. Не будемо зараз цю дискусію складну.... 30 секунд ремарка і давайте далі.

БАЛДИНЮК О.В. Ще хлібники, крім цього. Подивіться, наприклад, якщо мережа, торгмережа, вона перекладає відповідальність, ризики комерційні, на виробника харчової продукції, який несе виробничі ризики, і вона змушує його фінансувати ці ризики, власне, при тому, що він не керує цими ризиками.

_____. Саша, давай без абстрактного, прошу тебе, благаю, конкретні приклади, я... *(Не чути)* і питання закрили.

БАЛДИНЮК О.В. Ні-ні, це неправда. От торгмережі, в них все нормально, бо це ринок олігопольний, а з іншого боку, ринок чистої конкуренції – це харчовики. І тут не може... це ж питання обговорене давно, в ЄС вони до цього прийшли. Розповідь про те, що... дивіться, це все утворює чисті економічні збитки. Наприклад, коли мережа каже: ти мені привези тонну хліба, припустимо, на кожну точку, а може, це багато, неважливо, ти привези, поклади, а я не хочу. Де лістинг? І компанія має вести цей хліб. Тут є хлібники, вони сейчас вам скажуть, це підтвердять. І якщо... Чому це робиться мережею? Тому що вона може до цього примусити виробника, йому діватися нема куди. Але потім хліб, який не продався, він каже: забирай назад. Тобто ці... а виробник не може порахувати, в якій точці стоїть магазин, скільки там точно має бути того хліба на тій полиці лежати, мережа має там... щоб воно було заповнено, полка, щоб було красиво. Якщо б не було ризику, що буде пуста полка в кінці там вже, умовно кажучи, там на вечір, розумієте. І це все там вже хлібники рахували і зерновики, скільки в нас тисяч, сотні тисяч тонн утилізується виробленого хліба в рік.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Почули. Давайте тоді асоціація хлібної галузі – хвилинка. І рухаємося далі.

ТАРАНЕНКО Олександр. Доброго дня, колеги. Всеукраїнська асоціація пекарів. Підтримую сказане Олександром Васильовичем, тому що, дійсно, не обмежуються терміни розрахунків. Проблеми, і це проблеми не тільки хліба, тобто це не вузька спеціалізована проблема. Мої слова може підтвердити меморандум, який був підписаний напередодні війни, буквально за лічені дні до початку повномасштабних військових дій, коли об'єдналися більше 20 асоціацій постачальників торгових мереж і підписали меморандум, в якому обґрунтовувалась необхідність законодавчого врегулювання стосунків постачальників і торгових мереж. Дякую.

_____. Колеги, я один, вибачаюсь...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте, вам 30 секунд.

_____. ... від ритейлерів, багато виробників. Просто уточнення. Згадайте також про меморандум великих мереж, які підписали і саморегулювали себе на всі соціальні групи товарів по націнках, по розрахунках і всьому іншому. Дивіться, ще раз, давайте...

_____. Це чисто перверсія, економічна перверсія...

_____. Саша, я ж не перебивав.

_____. Перебивав, перебивав. Це чиста економічна перверсія.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олександр, все, все, дайте 30 секунд і все, і рухаємось далі.

БАЛДИНЮК О.В. Я дуже коротко. Ще раз, є ринкові відносини, є процес європейської інтеграції. Буде імплементація? Так. Переписувати слово в слово, тут точно я цю історію підтримати не можу, тому що потрібно врахувати національні інтереси. Все. Все інше в рамках ринку, ми ж все ж таки рухаємо в Європейський, а не Радянський Союз, тому я сподіваюся, що в нас буде не планова, а ринкова економіка. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все. Супер. Дякуємо.

Ви на майданчику комітету тоді це і обговорите, я так розумію, до другого читання чи коли ви там зустрінетесь. Ви тоді зверніть увагу на це питання як буде нагода, да, про

цей проект є, є сторони, які готові дискутувати доброзичливо, і збирайте, будь ласка. Дякуємо.

Колеги, 2 коротеньких в нас питання залишилися, 2 або 3. Асоціація підприємств інформаційних технологій, керівник пан Юрій Пероганич. Юрій, ми вже торкалися цих китайських маркетплейсів. Тоді коротенько ще про них, потім пан Єфрем Лащук і Альянс РОМБ, і завершуємо.

ПЕРОГАНИЧ Ю. Мабуть, знають і депутати, і всі присутні, що рівні конкурентні умови – це необхідна умова розвитку економіки, так. І таке становище, коли чужоземний виробник має преференції перед вітчизняним сьогодні, воно є абсурдом і має бути якнайшвидше змінено. Значить, більше я на цю тему говорити не буду. Щодо ліків там ще пан Тарута казав, я не впевнений, що взагалі ліки дозволено законодавством пересилати в посилках, тут таке питання. От можна і поділити на дві посилки.

Ще два коротеньких питання. Стосовно, ще стоїть питання про держзакупівлі, сьогодні законодавство не обмежує державні закупівлі товарів, які ввезені без документів, тобто ввезені з порушенням митних правил. І коли конкурують товари, які... контрабанда, умовно кажучи, з тими товарами, за які заплачено ПДВ, то відповідно те, що умови конкуренції порушуються. Це одне питання, я прошу, значить, на нього звернути увагу.

І ще одне питання, ми теж це писали і в Комітет економічний, про те, що сьогодні є зловживання з угодами про вільну торгівлю з країнами СНД. І коли китайські телевізори сьогодні ввозяться під видом узбецьких, хоча там лише збирають, скручують ті телевізори, і ці телевізори мають перевагу над всіма іншими з інших країн, це теж неправильно. Тому прохання до комітету, звернутися, доручити Мінекономіки провести аналіз економічних оцих угод, і відповідно прийняти рішення, можливо прийняти денонсацію. Я знаю, що з Білоруссю і з Росією денонсовані вони, але треба подивитися на багатосторонні і двосторонні ці угоди з іншими країнами СНД.

Все, добренько. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Телевізори, техніку. Китайське маркують есендешним і везуть без податків. Охамели.

ПЕРОГАНИЧ Ю. Я скажу вам. Там ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте аналітичний матеріал. Мені здається...

ПЕРОГАНИЧ Ю. Він вже є в комітеті. Але я повторю. Добре.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо Юрію. Всі угоди з СНД, мені здається, давно треба денонсувати. Ну, що це таке?

Добре. Давайте тоді пришвидшуємось. Пан Єфрем Лащук. На початку ми торкались питання дроблень, що робити з дробленнями. Просимо вас, Єфрем.

ЛАЩУК Є.В. Доброго дня. Прошу включити презентацію. Я хотів би представити дослідження, яке провели фахівці Економічної експертної платформи разом з Інститутом соціально-економічної трансформації за підтримки СІРЕ. Дослідження стосується дроблення бізнесу шляхом зловживання спеціальними режимами оподаткування з точки зору міжнародного досвіду насамперед.

Наступне. Значить, попередні висновки такі, що Україна не є особливою в контексті штучного дроблення великого і середнього бізнесу. І схема ця, власне, дроблення не набула такого вже поширення в Україні. Про це говорять цифри. За оцінками експертів втрати бюджету можна оцінювати в 12-14 мільярдів гривень на рік. Крім того, механічне перенесення методів протидії дробленню в більшості випадків не працює, тому потрібний підхід до міжнародного досвіду під кутом його релевантності до особливостей України. І якщо можна ефективно робити справи без змін в законодавстві, то такий підхід має бути пріоритетний.

І одразу перейду, не буду розказувати про все дослідження, лише назву індикатори, які визначили експерти, за якими можна визначити, власне, ці схеми дроблення, визначити, чи є схема дроблення. Це такі критерії. Зокрема одна і та сама ІР-адреса платників податків, з якої до податкових органів надсилаються звіти різних компаній, груп. Це також якщо ФОП досягає ліміту II або III групи спрощеної системи протягом кількох місяців і ситуація повторюється щорічно. Група або декілька ФОП, які працюють під одним брендом, мають схожі дати реєстрації, це також спільна адреса місця знаходження юрособи і ФОП, всі об'єкти використовують один офіс, склади тощо. Це також може бути... Наступний слайд, ви бачите...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Єфреме, залиш просто на екрані.

ЛАЩУК Є.В. Добре, я залишу. Ось такі індикатори, за допомогою яких можна і визначити, власне, схему дроблення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякуємо. Да, надішліть, будь ласка, дослідження. Якщо запровадити їх в законодавство, буде відразу зрозуміло, приходить податкова чи БЕБ. Да, щиро дякуємо.

Пан Циборт Олександр – заступник Міністра економіки, онлайн з нами. Да, будь ласка, Олександр. Ваші думки щодо почутого, щодо проблем бізнесу, які у Мінеко є рішення, пропозиції щодо цього. Да, будь ласка.

ЦИБОРТ О.С. Вітаю вас всіх. І дякую за запрошення. Вважаю, важливо такі ініціативи, де ми обговорюємо перш за все МСБ, тому що сьогодні вони, як на мене, вже демонструють не просто там підприємництво як таке в класичному розумінні, а демонструють її дещо більше, тому що в нинішніх умовах фактично суперважких вони продовжують працювати, і це дуже цінно. Тому програми підтримки вони вкрай важливі. Також програми, які ми пропрацюємо, розробляємо там різні грантові, окремо платформу "Пульс", де ми збираємо фідбеки. На сьогодні це 500 тисяч вже фідбеків. І аналізуємо через ШІ, підсвічуємо трендовість. От скоро буде у нас звіт по цим питанням. Важливо не тільки слухати, а ще і діяти. Тому ряд ініціатив, які сьогодні вже пропрацюємо, наприклад, по детінізації, але в першу чергу, використовуючи нашу цифрову інфраструктуру і інституційність. От якраз вчора був на заході іншому по цифрі в *(нерозбірливо)*, там було дослідження, що Україна номер один в світі по проникненню цифровізації серед населення. Тобто у нас фактично є готова екосистема, яка вже працює, це цифровізація. І дуже важливо саме в ній формувати нові правила гри, напрацьовувати нові полісу, які допоможуть нам в такий добровільний формат залучати в легальне поле гравців, тобто і людей, і бізнеси, і навпаки створювати для них умови, до яких вони самі будуть тягнутися і іти. От якраз один з таких проєктів зараз напрацьовуємо, це про фактично мікрозайнятість, коли вона може бути трампліном до підприємництва, до подальшого створення там різних видів підприємництва – ФОП чи то ТОВ. Але вкрай важлива, тому що одразу дає там можливість в легальному полі працювати і швидко це робити. Ми там прораховували, що 20 секунд треба буде, щоб створити такий собі рахунок мікрозайнятого. Тому вдячний за цю зустріч, вдячний за те, що бізнес теж ділиться своїм фідбеком, він суперважливий для нас. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олександр, щиро дякуємо вам.

Хотів єдине, що звернути вашу увагу, в чаті, який називається "Топ5пульс", відбулось там невеличке голосування. І там з ваших топ5 дві найбільші проблеми вийшли

в суперфінал. Да, зверніть, будь ласка, увагу, чи можна ці проблеми порухати, чи можна бізнесу з цим допомогти, можливо, на наступному тижні чи через тиждень організувати обговорення цих проблем і знайти по них рішення.

ЦИБОРТ О.С. Добре, домовились.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так. Щиро дякуємо, дякуємо, Олександрє.

На завершення в нас два коротких виступи. Якщо є з нами ще Жіноча ділова палата, пані Наталя Карпенчук? Немає. Є? Немає.

Тоді один виступ щодо Національної стратегії доходів, Альянс РОМБ. Альянс РОМБ, да? Ми вже всі знаємо про національну стратегію, ми вже багато років... Тож да, будь ласка, 2 хвилини, 3 хвилини і будемо підводити підсумки, будь ласка.

ПАТЮК Л. Так, дякую. Людмила Патіюк, "Мікробізнес Волині", бізнес-об'єднання "Альянс РОМБ". У нас, у наших активістів виникає питання: чому намагаються знищити просте ведення бізнесу, але не пробують спростити складну загальну систему? Чому не спрощують адміністрування ПДВ уже для сьогоднішніх платників податків, але втягують у цей корупційний податок ще й дрібний бізнес? І хочу подякувати за те, що ви нас слухаєте, і просимо враховувати наші аргументи при прийнятті рішень.

Щодо Національної стратегії доходів, там є деякі гарні речі, прописані, наприклад, пункт 4.3.1. Написано, що спрощенка повинна стати, реформа спрощенки повинна бути такою, щоб мінімізувати використання спрощенки середнім та великим бізнесом, зробити економічно недоцільним використання спрощенки саме для великого бізнесу, але при введенні ПДВ від 4 мільйонів, у нас отримується, ми прораховували з бухгалтерами, тому що я попадаю на таку межу, цей бізнес стає нерентабельним, тобто він... Тут буде дійсно реалізована ця стратегія, щоб зробити економічно недоцільне використання спрощенки саме для таких, як ми, які попадають на цю межу.

Щодо тих факторів, які хоче Мінфін застосувати в цій реформі, щоб, як зазначено в цьому ж таки пункті 4.3.1, що реформа спрощенки повинна підтримати розвиток в Україні мікро- та малого бізнесу та усунути можливості викривлення конкурентного середовища великими компаніями. Ми вже сьогодні чули про те, що існують інструменти наших контролюючих органів, щоб це робити. І як приклад, бачимо таку вибірккову розпаковку бізнесу, яку постить в дописах Данило Гетманцев. Тобто визначити навіть не спеціалістам

дуже легко і по соціальних мережах, і по соціальних дописах, і сторінках цього бізнесу, і по їхніх чеках, про що ви, дійсно, вже згадували.

Попрошу адміністраторів, виведіть цифри. Дякую. Ми цього року, Альянс РОМБ, подали запит до Кабінету Міністрів, щоб зрозуміти, який отримало фіскальний ефект РРО, коли було введено РРО. Тому що підняття теми ПДФО і теми ПДВ, яка має побороти контрабанду і наповнити бюджет, всі ті самі аргументи, коли вводився РРО. І тому ми хотіли зрозуміти, чи отримав бюджет цей ефект, на що ми отримали дуже бюрократичну відповідь. І єдині цифри, що нам прислали і Кабінет Міністрів, і податкова, – це лише оці цифри, які і так легко було знайти і без спеціального запиту.

Подивіться уважно на цифри, що ми бачимо. 20-21-й мирні роки – це приріст 25 відсотків. Тобто збільшувалася мінімальна зарплата, бізнес нормально це сприймав і платив, абсолютно ніякого ухилення ми не спостерігаємо, приріст 25 відсотків. Зверніть увагу, 22-й рік, перший рік повномасштабного вторгнення, втрата – 11 відсотків втрати території. Просідання єдиного податку лише 4 відсотки. І це на фоні того, що держава дозволила підприємцям не сплачувати єдиний податок повністю і не сплачувати пенсійні відрахування. Але бізнес свідомий. Подивіться цифри, просідання до мирного року лише 4 відсотки. І це попередній рік у нас був як би рекордний.

Що хочу винести з цього. Що мікробізнес платить свідомо податки і не ухиляється. І хочемо, щоб ви це пам'ятали. З нами, ми – найлегший і найкращий партнер, тому що держава нічого не вкладає. Ми лише платимо регулярно, незалежно від нашого отриманого доходу. Наступні роки ми бачимо, іде приріст. І гляньте 25-й рік, у нас лише 2 відсотки приросту, і це на фоні того, що і гранти видаються і програми кредитування існують. Але чому 2 відсотки приросту? Що у нас відбулося в 25-у році? У нас було багато закриттів в січні-лютому, тому що був введений військовий збір і були такі підприємці. У нас, от я знаю мій...

ГОЛОВУЮЧИЙ. І обов'язково ЄСВ.

ПАТЮК Л. Так, і повернуто ЄСВ. І коли... От у мене є такі підприємці, жіночка, яка, я з Волині, у нас ліси поруч, і от вона декілька місяців закупає товар на оптових ринках, торгує на ринку, а літо і осінь вона ходє в ліс збирає ягоди і гриби. Але вона була зареєстрована ФОП І групи, вона все сплачувала. Після отакого введення це їм стало вже накладно. І такі підприємці просто позакривали діяльність, тому що податкова їх..., фактично вона їх не може зловити. Але вони платили. І ми весь час приходили і просили, що не ускладнюйте діяльність саме у цих підприємців.

Ну, з такого основного я сказала все. А про контролюючі органи, які контролювати будуть такий складний ПДВ ви вже і самі згадували і знаєте. І ми надіємося, що ми будемо включені в повноцінний діалог, щоб наш виступ не залишався таким коротким і не перетворювався до лозунгів, а все ж таки був конструктивний. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо вам.

Пане Ігор, пані Анка, вам підводити підсумки, підсумки. Як скажете, тоді...

ФЕЛЬДГУЗЕН А. Дуже дякую за дискусію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо вам.

Тоді на ваші плечі всі підсумки і протоколи.

МАРЧУК І.П. Дивіться, дякую дуже і дякую за те, що дійсно попри всі складнощі, про які ви говорите, ви працюєте, ви дійсно нічого не просите у держави. Ви навпаки створюєте додану вартість, створюєте робочі місця, піднімаєте економіку непромислових територій, – до речі, оце ще величезна дискусія, яку я, на жаль, поки що один тільки веду. Але думаю, що ми збільшимо, скажемо, зацікавлених стейкхолдерів у цій темі.

Дивіться, філософія Комітету економіки, напевно, що вже всім зрозуміла, що ми на світлій стороні. Ми розуміємо бізнес, розуміємо підприємців. Ми прагнемо, щоб оця парадигма, про яку я говорив, де ще нічого не зробивши, а вже, так сказати, винуватий підприємець, – вона була зламана. І я особисто до цього докладаю чимало-чимало зусиль. Я вам хочу сказати, що структура регіональної економіки: 60-70 відсотків – це у нас мікро-, малий бізнес майже в кожному регіоні, ну, окрім у низці, скажімо, класичних суто промислових. Тому не враховувати інтереси цього сектору, це просто самогубство.

Тому є підтримка з нашого боку. Ви зберігайте наполегливість, надавайте, окрім критики, якомога більше якихось конкретних пропозицій, конструктивний рішень, зворотний зв'язок. І я впевнений, що ми цю проблему вирішимо, то єсть підприємець у цій країні отримає той статус, на який він заслуговує.

У нас завтра буквально засідання комітету. Я буду захищати ще одну дуже цікаву ініціативу свою, яка пов'язана із сімейним підприємництвом. Тому дуже сподіваюсь, що через деякий час у нас буде з вами широка дискусія, і ми теж проговоримо про переваги цього виду або типу підприємництва. Також мій колега Олександр Санченко буде презентувати законопроект по соціальному підприємництву.

Скажу щиро, що навіть секторально, але ми будемо створювати те середовище, в якому підприємець, як я вже сказав, отримає відповідний статус згідно того значення, яке він несе і для країни для економіки, зокрема. Тому далі буде.

Дякую за конструктивну розмову. Рухаємось далі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякуємо, пан Ігор. Дякуємо Бізнес-омбудсмену, Мінекономіки, провідним бізнес-асоціаціям. Ми чекаємо тоді резолюцію, яку ви підтримаєте на комітеті, я так розумію, розішлете всім іншим комітетам, щоб вони включались в цю допомогу вам, бізнесу. Ну, і зустрінемося тоді через кілька місяців. Заплануємо.

Щиро дякуємо. На все добре. Продовжимо за кавою. *(Оплески)*

Спільне фото на фоні оцього чудового синього лого Комітету, будь ласка. Колеги, проходимо.

Дякуємо.